

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کتاب معلّم

(راهنمای تدریس و ارزشیابی)

عربی

پایه اول (هفتم)

دوره اول متوسطه

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

نام کتاب : کتاب معلّم عربی دوره اول متوسطه (هفتم) - ۸۱/۲

مؤلفان : عادل اشکبوس، حبیب تقوایی، عبدالله یزدانی و فاطمه یوسف‌نژاد

شورای بازنگری : علی جان‌بزرگی، علی چراغی و ابادر عیاجی

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران : خیابان ایرانشهر شمالی-ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار : ۹۲۶۶-۸۸۳۰، کد پستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وب سایت : www.chap.sch.ir

مدیر امور فنی و چاپ : سیداحمد حسینی

صفحه‌آرا : شهرزاد قنبری

حروفچین : عادل اشکبوس

امور آماده‌سازی خبر : اعظم هاشمی

امور فنی رایانه‌ای : حمید ثابت کلاچاهی، مریم دهقان‌زاده

ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران - تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

تلفن : ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار : ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی : ۱۳۹-۳۷۵۱۵

چاپخانه : شرکت افست «سهامی عام» (www.Offset.ir)

سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ اول ۱۳۹۲

حق چاپ محفوظ است.

شابک ۰-۲۲۲۴-۵-۹۶۴-۹۷۸-۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۲۲۲۴-۰ ISBN 978-964-05-2224-0

فهرست

- بخش اول : توضیحات مشترک در تدریس همهٔ دروس ۱
- بخش دوم : محتوای کتاب عربی سال اول و نحوهٔ تدریس آن ۱۳
- الدَّرْسُ الْأَوَّلُ ۱ (قِيمَةُ الْعِلْمِ) ۱۴
- الدَّرْسُ الثَّانِي ۲ (نُورُ الْكَلَامِ) ۲۲
- الدَّرْسُ الثَّلَاثُ ۳ (كُنْزُ الْكُنُوزِ) ۲۶
- الدَّرْسُ الرَّابِعُ ۴ (جَوَاهِرُ الْكَلَامِ) ۳۱
- الدَّرْسُ الْخَامِسُ ۵ (كُنُوزُ الْحِكْمِ) ۳۶
- الدَّرْسُ السَّادِسُ ۶ (كُنْزُ النَّصِيحَةِ) ۴۱
- الدَّرْسُ السَّابِعُ ۷ (الْحِكْمُ النَّافِعَةُ) ۴۶
- الدَّرْسُ الثَّامِنُ ۸ (الْمَوَاعِظُ الْعَدَدِيَّةُ) ۵۰
- الدَّرْسُ التَّاسِعُ ۹ (جِوَارُ بَيْنَ وَلَدَيْنِ) ۵۴
- الدَّرْسُ الْعَاشِرُ ۱۰ (مَقَامُ الْعَالِمِ) ۶۲
- الدَّرْسُ الْحَادِي عَشَرَ ۱۱ (جِوَارُ فِي الْأُسْرَةِ) ۶۷
- الدَّرْسُ الثَّانِي عَشَرَ ۱۲ (الْأُسْرَةُ النَّاجِحَةُ) ۷۷
- الدَّرْسُ الثَّلَاثُ عَشَرَ ۱۳ (فِي السُّوقِ) ۸۱

- الدرّس الرّابع عشر ١٤ (الجُمَلَاتُ الدّهِيَّةُ) ٨٤
- الدرّس الخامس عشر ١٥ (في الحُدُودِ) ٨٩
- الدرّس السّادس عشر ١٦ (الآيَاتُ الْآيَاتُ وَالْفُصُولُ وَالْأَلْوَانُ) ٩٣
- الدرّس السّابع عشر ١٧ (زِينَةُ الْبَاطِنِ) ٩٦
- الدرّس الثّامن عشر ١٨ (الإِخْلَاصُ فِي الْعَمَلِ) ١٠٠
- الدرّس التّاسع عشر ١٩ (إِبْتِسَامَةٌ) ١٠٤
- الدرّس العِشْرُونَ ٢٠ (إِبْتِسَامَاتُ) ١٠٧

- بخش سوم : اهداف کلی برنامه درسی عربی در حوزه عناصر و عرصه ها ... ١٠٩
- شبکه مفهومی کتاب های عربی سه سال نخست متوسطه ١١٢
- روش ها و منابع یاد دهی - یادگیری ١١٥

بخش چهارم :

- بارم بندی امتحانات ١٢٣
- نمونه سؤال و طرح درس ١٢٧
- معرفی منابع تخصصی ١٤٣

مقدمه

زبان عربی کلید فهم قرآن و متون گهربار دینی است از سوی دیگر زبان و ادبیات فارسی با این زبان کاملاً درآمیخته است کتب ادبیات و دیوان بزرگان ادب فارسی، سرشار از واژگان و ترکیبات عربی است از این رو، برای بهتر فهمیدن زبان فارسی، آشنایی با زبان عربی لازم است از آغاز ورود اسلام به ایران، آموزش عربی از دیگر کشورهای مسلمان بهتر آغاز شد ایرانیان پرچمدار تعلیم زبان عربی بودند ایرانیان کتاب‌های بسیاری برای آموزش عربی در زمینه‌های مختلف صرف و نحو و لغت و غیره نوشتند؛ مانند: سیبویه، فراء، عبدالقادر جرجانی، ابوعلی فارسی و عبدالله بن مقفع آموزش زبان عربی در دوره معاصر در دبیرستان دارالفنون آغاز گردید آموزش آن دوره، بیشتر صرف و نحو، همراه با شواهد مربوط به مباحث آنها بود در رژیم پیشین نیز تدریس عربی در آموزش و پرورش رسمی جریان داشت پیش از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، زبان عربی تنها در پایه‌های دوم و سوم راهنمایی همچنین در رشته ادبی در دوره متوسطه تدریس می‌شد در آن دوران، آموزش زبان عربی از تدریس نکات دستوری و متونی که اغلب شامل متون ادبی و اندکی از متون دینی بود فراتر نمی‌رفت آموزش زبان عربی در آن مقطع بیشتر بر پایه قواعد استوار بود همان کتاب‌ها با مختصری تغییر در سال‌های نخستین انقلاب اسلامی نیز تدریس شد در اهمیت تدریس زبان عربی در مدارس می‌توان به اصل شانزدهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران اشاره کرد

«از آنجا که زبان قرآن و علوم و معارف اسلامی عربی است و ادبیات فارسی کاملاً با آن آمیخته است؛ این زبان باید پس از دوره ابتدایی تا پایان دوره متوسطه در همه کلاس‌ها و در همه رشته‌ها تدریس شود».

با همت و دوراندیشی خبرگان قانون اساسی به‌ویژه شهید آیت الله دکتر بهشتی و شهید باهنر، اصل شانزدهم قانون اساسی به این مهم اختصاص یافت هدف قانون‌گذار این بود که استقلال آموزش زبان عربی حفظ گردد و با درسی دیگر ادغام نشود

بزرگان دین نیز برای یادگیری زبان عربی سفارش بسیار کرده‌اند

ویژگی های راهنمای برنامه جدید

- ۱- تعیین رویکرد «پرورش مهارت های زبانی به منظور فهم عبارات و متون اسلامی و کمک به فهم بهتر زبان و ادبیات فارسی» و حاکمیت بخشی درک مطلب، کاربرد واژگان، جمله سازی و متن محوری به جای قاعده محوری؛
- ۲- کاستن از حجم قواعد و چشم پوشی از قواعدی که امکان نادیده گرفتن آنها در این فرایند، آسیبی به رویکرد فهم عبارت و متن وارد نمی سازد در عوض توجه بیشتر به متن و واژگان پر کاربرد و کلیدی؛
- ۳- همسو ساختن برنامه با اهداف شورای عالی وزارت آموزش و پرورش، برنامه درسی ملی، سند تحوّل بنیادین و قانون برنامه پنجساله توسعه جمهوری اسلامی ایران

فلسفه و جودی برنامه درسی، ماهیت و ساختار ماده درسی

- ضرورت و اهمیت برنامه درسی عربی تا اندازه ای است که اصل ۱۶ قانون اساسی به الزام تدریس عربی پس از پایان دوره ابتدایی تا پایان دوره متوسطه اختصاص داده شده است
- افزون بر اصل ۱۶ قانون اساسی ضرورت و اهمیت (فلسفه و جودی درس عربی) بدین شرح است:
- ۱- کلید فهم قرآن و معارف اسلامی است
  - ۲- برای یادگیری درست زبان و ادبیات فارسی آشنایی با آن لازم است بسیاری از واژگان و اصطلاحات رایج در فارسی ریشه عربی داشته و درصد بالایی از اصطلاحات ریاضیات، فلسفه و دیگر دانش ها ریشه های عربی دارند؛ حتی بسیاری از واژه های پارسی نیز معرب شده اند
  - ۳- زبان نخست جهان اسلام و مایه پیوند و همدلی میان مسلمانان جهان است
  - ۴- از جمله زبان های رسمی سازمان ملل متحد و زبان رسمی بیش از بیست کشور مسلمان است
  - ۵- در بسیاری از دانشگاه های جهان دارای کرسی است

رویکرد برنامه درسی عربی

۱- برنامه کلان آموزش زبان عربی، توجه به فهم عبارت و متن و دریافت معانی و مفاهیم موجود در آن است در همین زمینه لازم است با تغییر هدف از «قاعده محوری» به «فهم متن» رویکرد ذیل را به عنوان محور اصلی در تمامی اجزای برنامه و اهداف و اصول برنامه درسی مد نظر قرار دهیم:

«پرورش مهارت‌های زبانی به منظور فهم عبارات و متون اسلامی و کمک به فهم بهتر زبان و ادبیات فارسی»

۲- برنامه درسی زبان عربی انتظار دارد دانش‌آموزان بتوانند در پایان سه سال نخست به فهم عبارات کوتاه و ساده به کار رفته در متون دینی و ادبی و در پایان سه سال دوم به فهم ساختارها و متونی با گستردگی بیشتر نسبت به سه ساله اول متوسطه دست یابند

۳- با توجه به رویکرد فهم عبارت و متن، مهارت سخن گفتن در حد نیاز و در حد جمله‌های ساده و پرکاربرد حاصل می‌گردد و در این میان، به این مهارت نیز توجه لازم می‌گردد؛ زیرا در برنامه درسی ملی به آموزش مهارت‌های چهارگانه زبانی اشاره شده است

وبگاه گروه عربی دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری:

www.arabic-dept.talif.sch.ir

